

Андрій Продан,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 035 Філологія,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник –
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови та славістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Тетяна Вільчинська

ФОЛЬКЛОРНІ СИМВОЛИ ВІЙНИ ТА МИРУ В МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ: ВІД ЛЕГЕНД ДО ЗАГОЛОВКІВ НОВИН

У формуванні національної ідентичності завжди важливим був фольклор, оскільки в ньому експлікуються народні погляди на світ і ставлення до головних суспільних явищ. В українській усній традиції особливе місце займає об'єктивація уявлень про війну і мир, що формують систему символів, яку можна простежити також і в сучасних медіа. Сьогодні засоби масової інформації активно використовують фольклорні символи, створюючи історії, які знаходять відгук у пам'яті народу.

В українському фольклорі є багато символів, що демонструють протилежну природу війни та миру. Зокрема, війна часто зображується через козацькі походи, героїчні битви та жертви заради батьківщини. Наприклад, у думах про Хмельниччину або боротьбу з османськими завойовниками війна символізується як «чорна хмара», «буря» або «грим і блискавиця» [1, с. 152]. Ці образи переносяться в сучасні медіа, де військові конфлікти змальовуються подібними символами, щоб сильніше вплинути на емоції аудиторії.

Мир у фольклорі корелює із «чистим полем», «сонцем» та «квітучим садом». У народних піснях мирне життя пов'язане з родинним затишком, урожаєм і тихими річками [2, с. 78]. Ці символи також використовуються в сучасних медіа, особливо коли йдеться про відродження країни після війни. Наприклад, вислови «Україна розцвітає після війни» або «мирне небо над Києвом» корелюють із традиційними фольклорними мотивами.

Помітним способом використання фольклорних символів у медіа є заголовки. Наприклад, у заголовках «Чорна хмара нависла над Донбасом»

або «Україна розправляє крила після війни» використано традиційні фольклорні символи, що допомагає сильніше впливати на емоції читачів і створювати зрозумілі образи конфлікту та миру [3, с. 35].

Зазначимо, що ідеологія також впливає на використання фольклорних символів у медіа. Політична журналістика часто використовує фольклорні метафори, щоб об'єднати суспільство, створити відчуття національної єдності або сформувати негативний образ ворога. Наприклад, образ «ворожого змія» у билинах переноситься в сучасні медіа через зображення противника як «дракона», що загрожує мирному життю [4, с. 112]. Це дозволяє журналістам маніпулювати громадською думкою, досягати бажаного ефекту.

У сучасному інформаційному світі фольклорні символи війни та миру є не лише засобом спілкування, а й інструментом вираження національної ідентичності. Використання традиційних фольклорних образів у журналістиці робить інформацію зрозумілішою та переконливішою. Водночас зловживання фольклорними символами може призвести до маніпуляцій громадською думкою та спотворення фактів. Використання фольклорних елементів у заголовках новин, політичних коментарях та аналітичних статтях дає змогу не лише впливати на емоції аудиторії, а й відтворювати культурний код нації в інформаційному суспільстві.

У воєнний час, коли інформаційний простір стає полем битви з російськими окупантами, медіа все частіше використовують народну мудрість, прислів'я та приказки, щоб представити події, по'язані з війною, у зрозумілій та емоційно забарвленій формі. Такі вирази, як «правда на нашому боці», «моя хата не з краю» або «згуртуємось, як бджолиний рій», наповнюють новини та аналітичні матеріали символічною глибиною.

З розвитком різних цифрових платформ фольклорні символи знаходять нові форми вираження. Меми, що поширюються в соціальних мережах, часто використовують знайомі архетипи: козак-захисник, мати-Україна, ворог-змій, які часто змінюються, пристосовуючись до сучасних реалій. Це явище демонструє життєздатність фольклору як культурного ресурсу, здатного реагувати на соціальні потрясіння.

Вживання фольклорної символіки у медіа засвідчує трансформацію уснонародної традиції, наприклад, коли нові герої війни, такі як лікарі, волонтери, журналісти, стають об'єктами героїзації або коли образ жінки-берегині, матері, яка захищає сім'ю, сьогодні проектується на жінок-військових, які одночасно несуть відповідальність за фронт і тил. Такі паралелі створюють нову фольклорну реальність, в якій сучасність тісно переплітається з традицією.

Таким чином, фольклорні символи в медіа не тільки відтворюють минуле, а й активно формують сьогодення, моделюючи сучасні уявлення про війну і мир. Багатозначність, гнучкість та здатність до переосмислення фольклорних елементів роблять їх надзвичайно потужним інструментом у руках журналіста, особливо в умовах війни. Вони дозволяють створювати переконливі історії, які знаходять відгук у колективній пам'яті та національній свідомості.

Список використаної літератури

1. Грушевський М. Історія України-Руси. Київ: Наукова думка, 1994. 704 с.
2. Дей О. Український фольклор. Київ: Либідь, 1986. 482 с.
3. Попович М. Фольклор у мас-медіа: традиції і сучасність. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2008. 155 с.
4. Костенко Л. Символізм у медіа: війна і мир у сучасному дискурсі. Харків: Видавництво ХНУ, 2015. 185 с.